

ภัทรธีรนนท์ ทองโสม, กรรณิการ์ หมอนพั่งเทียม, บวรวรรณ ดิเรกโคก, พงมาน ศิริอารยาภรณ์

ทีมประเมินสถานการณ์สาธารณสุข (Situation Awareness Team: SAT) กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

✉ outbreak@health.moph.go.th

สถานการณ์การเกิดโรคประจำสัปดาห์ที่ 48 ระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายน – 6 ธันวาคม 2557 ทีมประเมินสถานการณ์สาธารณสุข กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขได้รับรายงานและตรวจสอบข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบโรคและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

สถานการณ์ภายในประเทศ

1. โรคอาหารเป็นพิษ ใน 3 จังหวัด

จังหวัดขอนแก่น พบผู้ป่วย 96 ราย อัตราป่วยร้อยละ 57 พบผู้ป่วยสงสัยโรคอาหารเป็นพิษ 96 ราย ผู้ป่วยทั้งหมดเป็นนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่ง ตำบลหนองแปน อำเภอภูผาศิรี จังหวัดขอนแก่น เพศชาย 36 ราย เพศหญิง 60 ราย รายแรกเริ่มป่วยวันที่ 27 พฤศจิกายน 2557 เวลา 03.00 น. ด้วยอาการถ่ายเหลว คลื่นไส้ อาเจียน แพทย์วินิจฉัยสงสัยโรคอาหารเป็นพิษ สอบสวนโรคพบผู้ป่วยทั้งหมดรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน อาหารมีดังนี้ ข้าวมันไก่ ประกอบด้วยข้าวมัน เลือดไก่ เนื้อไก่ แดงกวาง ผักชีโรยหน้า น้ำซุปรี่ น้ำจิ้ม และนมโรงเรียน (นมพาสเจอร์ไรซ์) โดยนักเรียนชั้นอนุบาลรับประทานเวลาประมาณ 11.00 น. และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 รับประทานอาหารเวลา 11.30 - 12.00 น. (ระยะเวลาพักตัวเฉลี่ย 12 ชั่วโมง) เก็บตัวอย่าง Rectal swab culture 61 ตัวอย่าง ส่งตรวจที่โรงพยาบาลมัญจาคีรี ตรวจหาเฉพาะเชื้ออหิวาตกโรค ให้ผลไม่พบเชื้อก่อโรค

จังหวัดราชบุรี พบผู้ป่วยอาหารเป็นพิษ 12 ราย โดยผู้ป่วยทั้งหมดอาศัยอยู่ในตำบลวังมะนาว อำเภอหนองกระทุ่ม จังหวัดราชบุรี ผู้ป่วยทุกรายมีอาการปวดท้อง ถ่ายเหลว มากกว่า 10 ครั้ง และคลื่นไส้ บางรายอาเจียน มีไข้สูง รายแรกเริ่มป่วยวันที่ 28 พฤศจิกายน 2557 เวลาประมาณ 02.00 น. รับการรักษาเป็นผู้ป่วยใน ที่โรงพยาบาลปากท่อ เวลา 17.00 น. จากการสอบสวนโรคพบว่าผู้ป่วยทั้งหมดมีประวัติรับประทานลาบเลือด ที่ซื้อจากร้านค้าในตลาดนัดวัดมณีลอย ตำบลวังมะนาว อ.ปากท่อ จ. ราชบุรี ช่วงเย็นวันที่ 27 พฤศจิกายน 2557 ผู้ป่วยทุกรายเริ่มป่วยเวลาประมาณ 02.00 น. และทยอยมารับการรักษาที่โรงพยาบาลเป็นผู้ป่วยนอก แพทย์ตรวจรักษา และให้ยากลับไปรับประทานที่บ้าน ต่อมาผู้ป่วยมากขึ้น และมีอาการมากขึ้น ทีม SRRT ประสานพยาบาลดำเนินการเก็บ Rectal swab culture ส่งตรวจ 3 ราย รอผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ

จังหวัดหนองบัวลำภู พบ 3 เหตุการณ์

เหตุการณ์ที่ 1 อำเภอโนนสูง พบผู้ป่วย 115 ราย อัตราป่วย

ร้อยละ 42.4 อายุระหว่าง 7 - 14 ปี ผู้ป่วยเป็นนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่ง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอโนนสูง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวนนักเรียนชั้นอนุบาล 1 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด 259 คน และจำนวนครูทั้งหมด 12 คน ผู้ป่วยรายแรกเริ่มป่วยวันที่ 2 ธันวาคม 2557 เวลา 20.30 น. และรายล่าสุดวันที่ 3 ธันวาคม 2557 ด้วยอาการปวดท้อง ท้องเสีย อาเจียน บางรายมีไข้และเวียนศีรษะ เข้ารักษาที่โรงพยาบาลโนนสูงเป็นผู้ป่วยใน 17 ราย ผู้ป่วยนอก 98 ราย เข้ารักษาที่โรงพยาบาลโนนสูง 109 ราย รพ.สต.วังปลาป้อม 5 ราย และโรงพยาบาลเลย 1 ราย แพทย์วินิจฉัยสงสัยอาหารเป็นพิษ เจ้าหน้าที่ทำการเก็บตัวอย่างอุจจาระผู้ป่วย (rectal swab culture) 5 ราย และผู้ที่ไม่มีอาการ 11 ราย เก็บตัวอย่างอาหารเพื่อส่งตรวจ 4 ตัวอย่าง ส่งตรวจที่โรงพยาบาลหนองบัวลำภู อยู่ระหว่างรอผลทางห้องปฏิบัติการ สอบสวนโรคพบว่าวันที่ 1 ธันวาคม 2557 เวลา 11.00 - 12.00 น. ผู้ป่วยทุกราย มีประวัติรับประทานอาหารกลางวันของโรงเรียนร่วมกัน โดยมีรายการอาหาร ดังนี้ ข้าวมันไก่ ประกอบด้วยข้าวมัน เนื้อไก่หั่นชิ้น ผักชี น้ำซุปรี่ประกอบด้วยเลือดไก่ หั่นลูกเต๋า หัวไชเท้าซีโครงไก่ และน้ำจิ้มแม่ครัวปรุงเอง ผลไม้ คือ แอปเปิ้ลปอกเปลือก สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล และแอปเปิ้ลแบบไม่ปอกเปลือกสำหรับชั้นประถมศึกษาและครู และนมโรงเรียนชนิดพาสเจอร์ไรซ์ มีแม่ครัวทำอาหาร 1 คน เริ่มเตรียมอาหารตั้งแต่เวลา 08.00 น. โดยข้าวมันใช้หม้อหุงข้าวหุงสองหม้อใหญ่ น้ำซุปรี่ในหม้อใหญ่อุ่นด้วยไฟอ่อน ๆ ตั้งแต่เริ่มทำจนเสร็จ ไม่มีการเติมน้ำเพิ่มระหว่างต้ม จากนั้นเมื่อถึงเวลาแม่ครัวจะตักใส่ถาดหลุมไปวางรอที่โต๊ะอาหารโดยมีฝาชีครอบระหว่างรอนักเรียนเข้าแถวมานั่งรับประทานพร้อมกัน การแบ่งเวลารับประทานอาหาร กลุ่มที่ 1 เวลา 11.00 น. เป็นชั้นอนุบาล 1-3 กลุ่มที่ 2 เวลา 11.30 น. เป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 และกลุ่มที่ 3 เวลา 12.00 น. เป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ส่วนครูก็จะรับประทานพร้อมนักเรียนที่ประจำชั้นอยู่ สำหรับนมโรงเรียนจะมีรถขนส่ง (การบริหารจัดการโดย อบต.) แซ่เย็นมาส่งทุกวันเวลา 11.00 น. เก็บรักษาไว้ในถัง

ขนาดใหญ่อัดน้ำแข็งไว้ 2 ถึง การแบ่งเวลาที่มมนโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (นมแช่ในถังที่ 1) ตีเวลา 13.00 น. ชั้นอนุบาล 1 - 3 (นมแช่ในถังที่ 2) ตีเวลา 15.00 น. ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 พบประปรายในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 และไม่พบผู้ป่วยในชั้นอนุบาล การสำรวจแหล่งวัตถุดิบ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2557 เวลา 16.00 น. ครูได้ซื้อวัตถุดิบที่เป็นเนื้อไก่สด 15 กก. ซีโครงไก่ ผัก ผลไม้ เครื่องปรุง มาจากตลาดบ้านนากลาง อำเภอนาหวัง ส่วนเลือดไก่ต้มผากพ้อคำซื้อมาจากตลาดนาด้วง อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย นำมาส่งให้เช้าวันที่ 1 ธันวาคม 2557 ใส่ถุงแช่ในน้ำเย็นจำนวน 10 ก้อน ปกติครูจะซื้อเลือดไก่จากร้านเดียวกัน แต่ในวันนั้นเลือดไก่หมด จึงผากพ้อคำซื้อมาจากตลาดอื่นแทน โดยจากการติดตามสัมภาษณ์แหล่งวัตถุดิบที่ร้านขายหมู เป็นเนื้อไก่และเลือดไก่ของ CP และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ลูกชิ้น หมีกหลอด

เหตุการณ์ที่ 2 อำเภอนากลาง พบผู้ป่วยโรคอาหารเป็นพิษ 204 ราย อัตราป่วยร้อยละ 17.64 เพศหญิง 114 ราย เพศชาย 90 ราย เป็นนักเรียน 200 ราย และครู 4 ราย ผู้ป่วยทั้งหมดเป็นนักเรียนและครูของโรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู พบผู้ป่วยในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยพบมากที่สุดในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 36 ราย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 32 ราย และชั้นอื่นๆ รวม 68 ราย รายแรกเริ่มป่วยวันที่ 25 พฤศจิกายน 2557 เวลาประมาณ 01.00 น. ด้วยอาการปวดมวนท้องอย่างรุนแรง คลื่นไส้ อาเจียน ถ่ายเหลว เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลนากลาง เป็นผู้ป่วยใน 6 ราย และที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 78 ราย แพทย์วินิจฉัยโรคอาหารเป็นพิษ และเก็บตัวอย่าง Rectal swab culture ในผู้ป่วย 4 ราย ส่งตรวจที่ห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลหนองบัวลำภู พบเชื้อ *Vibrio parahaemolyticus* 1 ราย เก็บตัวอย่างอาหารที่เหลือจากการรับประทาน และน้ำอุปโภคบริโภคในโรงเรียน จำนวน 3 ตัวอย่าง ส่งตรวจที่ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์จังหวัดอุดรธานี พบ *Salmonella* Group B ในหลอดช่อง และ พบ *Staphylococcus aureus* ในลาบไก่ จากการสอบสวนโรค ผู้ป่วยทุกรายได้รับประทานอาหารกลางวันของโรงเรียนร่วมกันของวันที่ 24 พฤศจิกายน 2557 รายการอาหารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีดังนี้ ลาบไก่ ข้าวสวย แดงกวา และอาหารสำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล คือ ข้าวผัด ส่วนของหวานเป็นหลอดช่องซึ่งไม่ได้รับประทานทุกคน วัตถุดิบส่วนใหญ่ได้ซื้อมาจากตลาดกุดดินจี่ ซึ่งรับมาจากตลาดในจังหวัดขอนแก่นอีกต่อหนึ่ง ทีมสอบสวนโรคได้ดำเนินการไปแล้วดังนี้ 1) ให้บริการดูแลรักษาและให้ความรู้ญาติในการดูแลผู้ป่วย 2) สัมภาษณ์ผู้ป่วย ญาติ ผู้บริหารโรงเรียน แม่ครัว

3) สำรวจสิ่งแวดล้อม 4) ตรวจสอบกระบวนการประกอบอาหาร วัสดุที่ใช้ประกอบอาหาร และติดตามเส้นทางการขนส่ง

เหตุการณ์ที่ 3 อำเภอสุวรรณคูหา พบผู้ป่วย 35 ราย อายุระหว่าง 7 - 14 ปี ผู้ป่วยทั้งหมดเป็นนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่ง ผู้ป่วยรายแรก เป็นเพศชาย อายุ 10 ปี ขณะป่วยอาศัยอยู่หมู่ที่ 5 บ้านคลองเจริญ ตำบลบุญทัน อำเภอสุวรรณคูหา เริ่มป่วยวันที่ 13 พฤศจิกายน 2557 เวลา 02.00 น. เข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาลสุวรรณคูหา มาด้วยอาการถ่ายเป็นน้ำ ปวดท้อง คลื่นไส้แต่ไม่อาเจียน หลังจากนั้นผู้ป่วยทยอยเข้ามารักษามาก 4 ราย และพบผู้ป่วยเข้ารับการักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านโคกนกพัฒนา 8 ราย สอบสวนโรค อาหารกลางวันนักเรียนรับประทานร่วมกัน คือ ข้าวมันไก่, น้ำซุบข้าวมันไก่, น้ำจิ้มข้าวมันไก่, ลูกชิ้นทอด, น้ำจิ้มลูกชิ้น, ขนมปัง, แยมใบเตย, แยมช็อกโกแลต, นมข้นหวาน, น้ำอัดลม, น้ำแข็ง การเตรียมอาหาร แม่ครัวจะเตรียมอาหารในเช้าวันที่ 12 พฤศจิกายน 2557 เริ่มประกอบอาหารตั้งแต่เวลา 09.00 น. ไก่สด เลือดไก่ และอื่นๆ ซื้อในตลาดสดเทศบาลเมืองหนองบัว น้ำแข็ง ซื้อจากโรงน้ำแข็ง ก ลักษณะของโรงอาหารของโรงเรียนเป็นอาคารชั้นเดียวโล่ง พื้นคอนกรีต สภาพโดยรวมด้านสุขาภิบาลค่อนข้างสะอาด ทีม SRRT อำเภอสุวรรณคูหาได้เก็บตัวอย่างอาหารส่งตรวจ เก็บตัวอย่างอาหารส่งตรวจที่ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 2 อุดรธานี ผลยืนยันพบเชื้อ *Salmonella* group B ในเลือดไก่ก่อน พบเชื้อ *Salmonella* Group E ในน้ำแข็ง สิ่งที่ทำเนิการ คือ ได้เฝ้าระวังโรคนาน 2 เท่าของระยะฟักตัวของโรคของผู้ป่วยรายสุดท้ายตั้งแต่วันที่ 13 - 17 พฤศจิกายน 2557 ไม่พบผู้ป่วยรายใหม่

สถานการณ์ต่างประเทศ

ประเทศอียิปต์ สถานการณ์โรคไข้หวัดนก (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2557) กระทรวงสาธารณสุขของประเทศอียิปต์ มีรายงานผู้เสียชีวิต 3 ราย จากการติดเชื้อไวรัสไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N1 ผู้เสียชีวิตทั้ง 3 ราย มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัด Minya 2 ราย เพศชาย 1 ราย อายุ 40 ปี และเพศหญิง 1 ราย อายุ 29 ปี และมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัด Beni Suef 1 ราย เพศหญิง 1 ราย อายุ 25 ปี ในปี 2014 ประเทศอียิปต์ มีผู้ป่วยติดเชื้อยืนยันทั้งหมด 11 ราย เสียชีวิตทั้งหมด 6 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 54.5 ไวรัสไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N1 มีอัตราการติดเชื้อสูงและรุนแรง แต่ยากที่จะติดเชื้อจากคนสู่คน มีอัตราป่วยตายประมาณร้อยละ 60 ข้อมูลระหว่างปี 2003 ถึงเดือนตุลาคม 2014 ใน 15 ประเทศ มีผู้ป่วยยืนยันการติดเชื้อไข้หวัดนก 668 ราย เสียชีวิต 393 ราย ข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ส่วนประเทศอียิปต์มีรายงานผู้ป่วยยืนยัน 177 ราย เสียชีวิต 63 ราย

